

Mirsad Sinanović

VJERA I POLITIKA

Možda je ovu temu najbolje početi sa tri bitna pitanja: Ima li znakova teokratiziranja države Bosne i Hercegovine, što nam prebacuje međunarodna zajednica, odnosno je li, inače, moguća teokratizacija države Bosne i Hercegovine, kod već postojeće tri religije, u kontekstu iskustava modernih demokratskih partija u Evropi, da li sekularizacija države podrazumijeva svjetovni ateizam, dakle odsustvo teologije u bilo kojoj formi, na bilo kojoj razini, te, konkretno, kada su u pitanju ova dva pitanja, u kakvim su odnosima prema njima nacionalne stranke u Bosni i Hercegovini, prvenstveno tokom izbora 1990. godine, u vrijeme prelaska na višepartijski sistem, u toku agresije i nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma. U odnosu na ovo treće pitanje, trebalo bi odgovoriti i na sljedeće: Kako se partije u BiH odnose prema religiji, odnosno prema vjerskim ustanovama, kao socijalnim zajednicama, te kako ove interakcije figuriraju u Zapadnoj Evropi u razvijenim demokratskim društvenim sistemima u Zapadnoj Evropi? ... Zašto međunarodna zajednica u kontinuitetu upozorava da religija, ovako kako je shvataju naše nacionalne stranke, može dovesti samo do tri religijska titulara, odnosno do podjele Bosne i Hercegovine. Dakle, šta je to, ako ga ima, što možemo nazvati nekom vrstom iščašenja u poimanju prisustva religijskih elemenata u funkcioniranju nacionalnih stranaka? Može li se to nazvati teokratijom?

Poznato je, prema teoriji, da je teokratija oblik vladavine u kojem kompaktna i moća sveštena grupa oblikuje državne ustanove, državnu upravu i cjelokupni državni poredak, pozivajući se na sopstveno objavljivanje i tumačenje "božije volje". Iz ovoga se može zaključiti da je koncentracija valsti u rukama sveštenstva koje upravlja državom prema svešteno / religioznim načelima i mjerilima. Reklo bi se: carstvo božije na zemlji. Ima li, ovako shvaćenog, "carstva božijeg" u razvijenim zemljama Evrope?

U odnosu na teokratiju, možda će neke iznenaditi karakter odnosa između partija i teologije u zemljama Zapadne Evrope. Jasno je da one baštine i recepciraju hrišćansku tradiciju, jer je Evropa hrišćanska, dakle neposredan izvor razvijenim zemljama je hrišćanska teologija. Ali, kako, onda, što je poznato, da razvijene zemlje Zapadne Evrope uopće ne funkcioniraju prema teoriji – definiciji teokratije? Participiraju hrišćansku tradiciju i teološku misao, a prema konceptu organiziranja spadaju u sekularne države. zar sekularnost ne podrazumijeva ateizam, dakle odsustvo bilo kakve teološke svijesti u organiziranju države? Dakle, nema govora o državnom poretku koji funkcionira prema religioznim načelima i mjerilima. Dakle, te države zadržavaju sekularnost, a neodvojive su od hrišćanske teologije. Naprosto, odgovor je u tome što, konkretno, u programima tih partija, pogotovo kada su u pitanju strategija na državnoj razini, konceptualno ustavno-pravna-državna rješenja, ekonomski razvoj, dakle ono na čemu se zasniva funkcioniranje države, nema mjesta religijskoj dogmatici – nema je u državno-praktičnim razinama, ona jeste prisutna, ali samo sa svojim moralnim i etičkim načelima (ljubav prema bližnjem, sloboda, humanost). Dakle, ostala je prisutna, ali, reklo bi se, u duhovnoj sferi. Zaključak je da u tim zemljama nema "carstva božijeg na zemlji", prema tumačenju "božije volje", ali su, zato, partije, veoma vješto u platformu svojih programa ugradile humane aksiomime hrišćanskog poimanja čovjeka i društva. I religioznost je ostala u toj duhovnoj sferi,

što teoretičare nije omelo da te države nazovu sekularnim. Dakle, radi se o prisutnosti nekih univerzalnih vrijednosti, koje nisu u vezi ni sa jednom konkretnom oblasti u funkcioniranju države. Reklo bi se, zato član ovakvih partija može biti i vjerenih i nevjernik, jer je religijska dogmatika prisutna, ali nije temelj programskog identiteta partija, odnosno države. Možda je ovo i suština sekularnog funkcioniranja država u Zapadnoj Evropi, uz puno uvažavanje religije ... Iz ovoga bi se moglo zaključiti da sekularizam ne znači samo – svjetovni ateizam, već, naprosto, ravnodušnost prema religijskom religijskom svjetonazoru, ideološkom sistemu, filozofskoj slici svijeta, na osnovu kojih bi utvrđivala ustavno-pravne postulate u ustrojstvu države. U državama sa ovakvim odnosom religije i partije vjerske ustanove mogu samo do krajnosti biti slobodne i samostalne. A ovakav status vjerskih ustanova moguć je samo ako se njihove nadležnosti ne prožimaju sa državnim u vjersko-državnim institucijama. I partije i vjerske ustanove imaju punu slobodu u ovakvoj interakciji, što nije bio slučaj u prethodnom sistemu. Naravno, teokracije, prema onoj definiciji, nema u Bosni i Hercegovini, ali naznaka – ima. I nije problem teološka prisutnost u programima nacionalnih stranka, već nešto drugo, ako ćemo slijediti demokratske partije u Evropi, koje također participiraju religioznu dogmatiku. Reklo bi se, problem je upravo “nesvođenje” religiozne dogmatike na demokratske partije u Evropi, koje također participiraju religioznu dogmatiku. Reklo bi se, problem je upravo “nesvođenje” religiozne dogmatike na demokracije modernih partija u Evropi, vjerojatno da tada problema u funkcioniranju nacionalnih partija ne bi ni bilo. U suštini, za razliku od zapadnih zemalja, teokracije u Bosni i Hercegovini ne može ni biti, jer u njoj egzistiraju tri religije: islam, pravoslavlje i katoličanstvo. Teokracija podrazumijeva da jedna od ovih triju religija bude titularna, tj. državna, tj. bosanska na kojoj bi se zasnivala ustavno-pravno ustrojstvo države Bosne i Hercegovine. Zar bi državotvornost jedne religije prihvatile druge dvije, odnosno druga dva naroda? Kako bi to izgledalo kada bi BiH, za pravni poredak, prihvatila kanonsko pravilo? Dakle, zar ne bi državotvornost jedne religije dovela do podjele Bosne i Hercegovine.

Što se tiče znakove, imamo ih, u ovome trenutku, u jednonacionalnom entitetu Republici Srpskoj najviše, čak u zakonodavnom tijelu kao što je Skupština. Sjetimo se zakletve uz “Bože pravde”, nakon koje su Bošnjaci izašli sa Skupštine. Da ne govorimo o liturgijama u državnim institucijama. Općenito, kompletan državni život u ovom dijelu Federacije odvija se uz prisustvo vjerskih simbola. Kako u ovakvim uvjetima realizirati Aneks 7. Dejtonskog sporazuma u kome se govori o vraćanju izbjeglica? U djelu BiH u kojem žive Bošnjaci i Hrvati, religiozna folkloristika primjetna je u svečarskim obilježavanjima historijskih praznika, dakle ne onih značajnih u historiji pojedinih religija. Tu je i nezaobilazna saradnja državnih institucija sa vjerskim zajednicama... Ako bi se tražio početak teokratskih znakova, onda bi to, sigurno, bilo vrijeme predizborne kampanje 1990. godine. Razumljivo, to je bilo vrijeme nakon višedecenijskog sputavanja religioznih osjećanja, ali, za razliku od zapadnoevropskih partija, religiozne vrijednosti u nacionalnim partijama postale su jedna od okosnica kada je u pitanju politički koncept, što bi značilo da se nacionalna stranka poistovijetila sa nacijom ... U čemu se razlikuje naše nacionalne partije od partija u Zapadnoj Evropi, ako jedne i druge baštine – religijske vrijednosti?

Reklo bi se, nije problem što neke partije u BiH u svom identitetu, političkom i moralnom, imaju, recimo, komponente islama, pravoslavlja ili katoličanstva. Upravo je i ovo jedna od naznaka višepartijske demokratičnosti, ako ćemo slijediti moderne demokratske

građanske partije u Evropi. Ova religiozna prisutnost, između ostalog, daje partijama attribute demokratičnosti, u odnosu na Partiju iz prošlog sistema. Pa, u čemu bi bio problem kada su u pitanju nacionalne partije u Bosni i Hercegovini, ako one, već, od preizborne kampanje 1990. godine baštine religijske vrijednosti islama, pravoslavlja i katoličanstva. Rekli smo da to rade i sve demokratske partije u Zapadnoj Evropi, ali i objasniti kako.

Problem je, čini se, u tome što nacionalne partije u BiH svoju percepciju religioznih vrijednosti, u svakodnevnom, praktičnom djelanju, kada su u pitanju državni poslovi, što redovno prate naši i domaći mediji, ne zadržavaju u duhovnoj sferi, u formi univerzalnih, općecivilizacijskih vrijednosti, već je, u nekoj skrivenoj formi, transparentno unose u praktično funkcioniranje države, čak i tamo gdje nije u upotrebnoj funkciji, zbog čega devalvira ta religijska vrijednost, jer više nije univerzalna i – država ... Jedno je sigurno: što je Bosna i Hercegovina snažnija kao država, nacionalne partije će se sve više približavati demokratskim partijama u Zapadnoj Evropi. Posebno kada je u pitanju odnos političkih partija i religije.